

کل کاوزیان Oxtongue flower

- ◆ نام علمی:
Echium amoenum
- ◆ قسمت مورد استفاده:
کلهای کیاه
- ◆ مصرف سنتی:
معرق، افزایش دهنده فشارخون و آرامبخش

اولین سمینار کیاهان دارویی و صنعت با حضور بیش از هشتاد تن از استادان، دانشجویان و کارشناسان دانشگاهها و صنایع کیاهی دارویی سراسر کشور به مدت سه روز (۲۵ تا ۲۶ اردیبهشت ماه ۱۳۷۶) در شیراز برگزار شد. در این همایش سه روزه پیرامون موارد مصرف و اهمیت کیاهان دارویی و داروهای کیاهی بحث و تبادل نظر گردید. در مراسم افتتاحیه این همایش پس از تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید، حضرت آیت الله حائری شیرازی، نماینده ولی فقیه و امام جمعه شیراز در خصوص اهمیت تحقیق در علوم به منظور قطع وابستگی سیاسی و تکنولوژی سخن گفت. وی افزود: «استقلالی را که ما در ۲۲ بهمن به دست آورديم، استقلال سیاسی بوده که نتيجه استقلال فرهنگي ماست. گردهمایي شما هم تلاشی است در راه آزاد کردن فرهنگ علمی و به حرکت اندختن اندیشه علمی جامعه برای بهتر استفاده کردن از سرمایه های داخلی خودمان. کیاهان دارویی که به دیده حقارت به آنها نگاه می شد و مدت ها ذهن مردم ما از توجه به اين سرمایه بزرگ بازمانده بود، سرمایه ملی و عظیمی برای ماست تا بتوانیم در آینده در مقابل دیگران

وضعیت مبادله داشته باشیم نه وضعیت وابستگی. اینکه ما به تحقیق دیگران وابسته باشیم، همان بندها و زنجیرهای وابستگی است، ولی اگر دیگران هم به تحقیقات ما وابسته باشند و ما هم به تحقیقات دیگران، این را مبادله می‌کوییم. شرط یک جامعه مستقل این است که وابستگی را به مبادله تبدیل کنیم»

در ادامه این همایش مهندس سیدمحمد جهرمی استاندار فارس ضمن خیرمقدم به شرکت کنندگان و اظهار این مطلب که بحث درباره گیاهان دارویی باید زودتر از این زمان شروع می‌شد، گفت: «ما باید خودمان را باور کنیم و به علم و مکتبمان ايمان داشته باشیم، زیرا همه این تجربه‌ها و توانایی‌هایی که در کشورهای پیشرفت‌هه شاهد آن هستیم، قسمت اعظمش از ما گرفته شده است. متأسفانه ما به علت باور نداشتن خودمان، توانستیم در دوران گذشته پیشرفت لازم را داشته باشیم. اسلام سرآمد بهداشت و درمان است. اولین بیمارستان در آندرس توسط مسلمانان پایه گذاری شد. ما رازی‌ها و ابن‌سیناها را داریم و بسیاری دیگر از دانشمندان ارزشمندی که امروزه هنوز دنیا ی طب از تراویشات فکری آنها استفاده می‌کند».

در ادامه دکتر نیکنژاد قائم مقام وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی پیرامون مقایسه داروهای شیمیایی و گیاهان دارویی سخنانی ایراد نمود و گفت: «در ابعاد علمی وقتی داروی گیاهی را با داروهای سنتی مقایسه می‌کنیم، می‌بینیم که با همه تغییرات و پیشرفت‌های علمی که در ارتباط با به وجود آمدن مواد موثره صناعی در شرکت‌های بزرگ دنیا می‌شود، ولی وقتی وارد بدن می‌شود،

Pistacio پسته

◆
نام علمی:
Pistacia vera L.

◆
قسمت مورد استفاده:

پوست میوه

◆
صرف سنتی:
مقوی، آرام بخش، بندآورنده اسهال

سلول‌های بدن با این داروی موثره بیگانه هستند و عوارض جانبی این داروها را هم می‌بینیم. ولی در داروهای گیاهی چون به عنوان غذا و نه دارو از آنها استفاده می‌شود و سلول‌های بدن با ترکیب مواد گیاهی آشنا است، بنابراین عوارض جانبی در گیاهان دارویی به مقدار کمتری بروز می‌کند. در بعد اقتصادی نیز اگر بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که در حدود ۵۸۰ تا ۶۰۰ میلیون دلار ارز می‌دهیم و مواد اولیه را از خارج می‌آوریم و وقتی تجارت داروهای گیاهی را بررسی می‌کنیم و می‌بینیم که از تریلیون دلار هم

خشک کردن، عصاره‌گیری و تولید داروهای گیاهی را به نمایش گذاشتند.

همزمان با برگزاری سمینار به گفتگو با برخی از دست‌اندرکاران و میهمانان پرداختیم که در اینجا به ذکر نقطه نظرات آنان می‌پردازیم:

آقای مهندس حسین کمالی مدیرعامل شرکت تحقیقات صنایع شیمیایی حد واسط آلم و دبیر کمیته اجرایی سمینار

۵۰ لطفاً پیرامون دلایل برگزاری اولین سمینار گیاهان دارویی و صنعت در شیراز توضیح دهید:

۵۰ عمدت‌ترین دلایل برگزاری این سمینار عبارتست از: توجه به حفظ محیط زیست و گرایش روزافزون جهانی به استفاده از فراورده‌های طبیعی و گیاهان دارویی، قابلیت‌های ایران پیرامون گیاهان دارویی، لزوم تأمین دارو، مواد اولیه آن و دیگر صنایع مرتبط و کاهش وابستگی به منابع خارجی، نقش مهم صنعت به عنوان نیروی محركه اقتصاد پویا و لزوم بهره‌گیری بهینه از کلیه منابع و لزوم سمتگیری پژوهش‌های مورد نیاز جامعه و قابلیت‌های ویژه و قابل توجه استان فارس

در ادامه این گفتگو، آقای مهندس کمالی در خصوص فعالیت‌های کمیته اجرایی سمینار گفت: «پس از تعیین اهداف سرفصل مطالب سمینار در شهریور ماه ۱۳۷۵ کمیته اجرایی، انتشار فراگیر فرم فراخوان مقاله سمینار و تشرییع اهداف خودش را برای وزارت‌خانه‌های زیربسط و واحدهای تولیدی مرتبط و کلیه علاقمندان آغاز نمود. بعلاوه پیگیری لازم را برای اخذ امتیاز

گذشت، عظمت استفاده از گیاهان دارویی را در خارج از کشور می‌بینیم. حتی در کشورهای پیشرفته ۳۰٪ مصرف داروهای کشور از راه گیاهان دارویی است.»

وی افزود: «ما الان ۲۱ کارخانه داروسازی داریم که بیش از نیمی از آنها داروهای سنتیک تولید می‌کنند. در سال‌های اخیر حدود ۷-۸ کارخانه داروسازی که خاص گیاهان دارویی است، احداث شده که دو سه کارخانه از نظر تکنولوژی در سطح بالای هستند و همه ضوابط و استانداردها را هم رعایت می‌کنند.»

در پایان مراسم افتتاحیه اولین روز این سمینار، دکتر محمد آزادیخت دبیر کمیته علمی سمینار و معاون آموزشی دانشکده داروسازی شیراز ضمن ارائه اطلاعاتی پیرامون فرم‌های داروهای گیاهی گفت: «گیاهان دارویی منابع بالقوه الهی است که اگر به آنها توجه کنیم نتایج مفیدی خواهد داشت. داروهای گیاهی چهار فرم دارند که عبارتند از: پودر، عصاره، بخشی از عصاره و یک ماده از گیاه دارویی.» وی در پایان درباره تعداد مقالات برگزیده این همایش گفت: «۳۸۸ مقاله از سراسر کشور به دست مارسیده که ۴۴ مقاله به صورت سخنرانی و ۱۲۰ مقاله به صورت پوستر ارائه می‌شود.»

بعد از پایان مراسم افتتاحیه، شرکت‌کنندگان از نمایشگاه جنبی این همایش در جوار محل برگزاری سمینار، بازدید کردند. این بخش شامل ۲۳ غرفه از اتحادیه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌ها و مراکز تحقیقاتی سراسر کشور بود. در این نمایشگاه علاوه بر عرضه فراورده‌های دارویی گیاهی و گیاهان دارویی و جدیدترین پژوهشها و تحقیقات، کلیه مراحل کشت گیاهان دارویی،

۵۵ در حال حاضر نزدیک به ۴۵۰ الی ۵۰۰ نوع گیاه در بازار جهانی دارو، غذا و صنعت مطرح هستند و این تعداد توسط کشورهای مختلف تهیه و توزیع می‌شوند و یا حتی توسط کشورهای واسطه‌ای به کشورهای مصرف کننده صادر می‌گردند. در ایران به واسطه عدم وجود صنایع واسطه‌ای یا بینایی‌نی که مواد اولیه خام از گیاهان دارویی را بتواند به مواد آماده برای ساخت دارو تبدیل نماید، صنایع دارویی نظری کشورهای خارج بسیار کم است. ولی اخیراً صنایع ساخت داروهای گیاهی به سبک کشورهای دیگر در حال رشد می‌باشد و به این ترتیب مصرف گیاهان دارویی که در سالیان قدیم در ایران رواج بسیار داشته، به اشکال نوین دارویی در حال توسعه می‌باشد و در حال حاضر تعداد گیاهانی که در این صنعت جدید استفاده می‌شود محدود است ولی گیاهانی که در سطح فروشگاههای گیاهان دارویی عرضه می‌گردند، بسیار متعددند. البته باقیتی به این تعداد، گیاهان دارویی را که بطور کامل‌ستنی مصرف محی دارند را نیز افزود که در کل ارقام قابل توجهی را تشکیل می‌دهد و تاکنون آمار دقیقی از آنها در دست نیست.

۵۶ وضعیت مطالعات دارویی و صنعتی را در زمینه گیاهان دارویی در کشور چگونه می‌بینید؟ ۵۷ تحقیقات در زمینه گیاهان ایران در سطح بسیار وسیع و کاملاً علمی صورت گرفته و ادامه دارد. کتب نگارش شده در این زمینه به دست محققان خارجی و ایرانی نشان دهنده عمق این تحقیق است. در حقیقت در بخش گیاهشناسی مشکل عمده‌ای وجود ندارد لیکن در بخش صنعتی متأسفانه بسیار ضعیف عمل شده است هرچند در سالهای اخیر اقدامات جدی و قابل

۶

زعفران Saffron

♦ نام علمی:

Crocus sativus L.

♦ قسمت مورد استفاده:

بلهای سه شاخه شامل خامه و کالله گیاه

♦ مصرف:

عطر و طعم دهنده

♦ مصرف سنتی:

تقویت کننده

بازآموزی (۱۴ امتیاز) با شورای بازآموزی استان و کشور داشته و در این راستاتوانسته است انگیزه بیشتری برای حضور پزشکان و داروسازان فراهم سازد.»

آقای دکتر غلامرضا امین استاد دانشکده

داروسازی دانشگاه تهران

۵۸ لطفاً در خصوص گیاهان دارویی و صنعت

داروهای گیاهی نظر خود را عنوان بفرمایید:

سminar یافتن راهکارها و تدوین برنامه‌های اجرایی مناسب جهت ایجاد صنایع تولیدی و ترویج و تشویق استفاده از گیاهان دارویی می‌باشد، نظرات و پیشنهادات خود را ارائه نمایید.

۵۰ در قدم اول یکی از مهمترین کارها تبیین اهمیت گیاهان دارویی در فرآیند ارتقای سلامت جامعه می‌باشد. تشویق بخش خصوصی در مورد سرمایه‌گذاری در قسمت کاشت و تولید گیاهان دارویی و صنایع تبدیلی مثل استخراج مواد موثره دارویی از گیاهان و ساخت فرآورده‌های قابل قبول جامعه پزشکی جهان با اعطای تسهیلات مالی و یارانه‌های دولتی و همچنین معافیت‌های مالیاتی در شروع کار مدنظر قرار گیرد. در ضمن، آشنایی مردم و مسئولین با گیاهان دارویی و بیان اهمیت آن از طریق رسانه‌های گروهی، و در بعد علمی، تدریس خواص گیاهان دارویی به دانشجویان پزشکی و آشنایی آنها و تشویقشان به تجویز فرآورده‌های استاندارد گیاهان دارویی می‌تواند بسیار موثر باشد.

آقای مهندس سیدقاسم رضازاده مدیرکل صنایع استان فارس

۵۰ به نظر شما راه حل‌های توسعه صنعت گیاهان دارویی ایران چیست؟
۵۰ به نظر اینجانب این راه حل‌ها به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- از منابع طبیعی به شدت حفاظت شده و روش‌های بهینه برداشت جداً مورد توجه قرار گیرد.
- ۲- ایجاد نظام صحیحی برای کاشت، داشت و برداشت گیاهان طبی، جمع‌آوری گیاهان طبیعی

توجهی در این بخش آغاز گردیده که جای امیدواری است.

۵۰ آقای دکتر امین، بعنوان آخرین سئوال، لطفاً در خصوص گیاهان دارویی ایران، اطلاعات و آمار مختصری ارائه بفرمایید.

۵۰ ایران به واسطه برخورداری از آب و هوایی کاملاً متنوع و وجود وضعیت توپوگرافیک کاملاً استثنایی دارای پنج یا شش منطقه رویشی بسیار مشخص است و در این مناطق جمعاً نزدیک به ۸۰۰۰ گونه گیاهی رشد طبیعی دارند. به عبارتی فلور ایران رقمی تا ۳ برابر فلور طبیعی تمام قاره اروپاست و البته باستی به این تعداد، گیاهان آورده شده به ایران را نیز اضافه کنیم که هرچند آمار مشخصی از آنها در دسترس نیست لیکن شاید به واسطه شرایط استثنایی ایران رقمی معادل $\frac{1}{3}$ گیاهان بومی ایران را تشکیل دهد و جالب توجه آنکه هنوز نیز قدرت پذیرش بسیار زیادی در این مجموعه وجود دارد. به این صورت که می‌توانیم گیاهان دارویی، صنعتی و غذایی فراوانی را به ایران وارد نموده و در یکی از نقاط آب و هوایی مناسب با آن سازگار نماییم و این خود مقوله‌ایست بسیار جالب توجه که بطور خدادادی در اختیار ما قرار دارد.

قریب به ۱۵۰ نوع کاملاً ناشناخته شده گیاهان دارویی در ایران مصرف سنتی دارند و بسیاری نیز ناشناخته باقی مانده‌اند. همانگونه که قبل از ذکر گردید آمار دقیقی از کلیه گیاهانی که بطور سنتی و یا به صورت استفاده‌های غذایی و صنعتی مطرح می‌باشند، در دست نیست.

آقای دکتر محمد رضا پنجه شاهین معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شیراز ۵۰ با توجه به اینکه هدف اصلی برگزاری این

مالیاتی در زمان تولید و ...»

در پایان همایش با استفاده از سخنرانی‌ها، میزگردها، دیدگاهها و پیشنهادات متخصصان، قطعنامه‌ای جامع تهیه و به تصویب رسید که می‌تواند راهکارهای لازم را تا دومین سمینار گیاهان دارویی و صنعت ارائه نماید.

در مراسم اختتامیه سمینار استادفضل الله رضا، دانشمند ایرانی و استاد دانشگاه کاتارا که دارای نظریه مدارات و سیستم‌های الکترونیکی در صنایع مخابرات و کامپیوتر است، سخنانی ایجاد کرد. این دانشمند بنام که کتابهایش در مقطع فوق لیسانس و دکترای مهندسی برق، فیزیک کاربردی و کامپیوتر در خارج و داخل کشور تدریس می‌شود، ضمن اظهار شگفتی از پیشرفت‌های علمی و صنعتی کشور در زمینه گیاهان دارویی و فرآورده‌های وابسته به آن، به تشویق برگزارکنندگان و شرکتکنندگان سمینار پرداخت و اظهار امیدواری کرد که به زودی صنایع تهیه داروهای گیاهی کشور بتوانند در بازارهای بین‌المللی، فرآورده‌های خود را عرضه نمایند.

بدین ترتیب اولین سمینار گیاهان دارویی و صنعت با امید به تداوم این افق روش در توسعه و پیشرفت تهیه فرآورده‌های دارویی گیاهی در سطح صنعتی و همچنین امید برگزاری مداوم سمینارهای مشابه بطور سالانه به کار خود پایان داد.

و نظارت در مراحل و فرایندهای مختلف تولید.

۳-قطع دست سوداگران سودجو، بی‌صلاحیت و بدون مسئولیت از این صنعت.

۴-جلوگیری از صدور مواد خام به صورت فله‌ای در صورت امکان.

۵-جلوگیری از ورود مواد تولید شده یا مشابه توسط صنایع داخلی

۶-تعیین زمان جمع‌آوری گیاه برای استفاده از حداکثر اثرات دارویی و درمانی

۷-تأسیس مراکز اصلی علمی-تحقیقاتی فنی برای تشخیص مواد موثره، روش‌های تثبیت اثرات درمانی گیاه، ارائه روش‌های بسته‌بندی و روش‌های حمل و توزیع و مصرف.

۸-بسته‌بندی مناسب برای هر محصول به منظور جلوگیری از نفوذ اجرام به داخل بسته و جلوگیری از تبخیر اسانس و تغییرات ماده موثره.

۹-آزمایشات نهایی محصولات قبل از بسته‌بندی از نظر مواد موثره یا وجود میکروبها، قارچها، کپک‌ها، تخم و لاروکه متناسفانه اکثر گیاهان دارویی فله یا بسته‌بندی شده دارای انواع آلودگی میکروارگانیسمی می‌باشدند.

۱۰-تعیین مراکز جمع‌آوری (دپوی گیاهان دارویی) در هر منطقه برای هر نوع گیاه

۱۱-انتخاب بهترین روش خشک کردن گیاه در محل‌های جمع‌آوری و بهترین روش حمل تا مراکز مصرف و آزمایشگاهها.

۱۲-تشویق سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در امر تولید فرآورده‌های گیاهان دارویی در شکل اسانس، قرص، شربت، پودر و غیره با تدوین سیاست‌های جاذبه‌دار نظیر اعطای تسهیلات بانکی با کارمزد پایین، معافیت‌های